

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úvahový text, úvaha

Obecné poznatky

Funkční styl:

dle konkrétního zadání - prostě sdělovací,
publicistický, odborný, umělecký

Slohový postup:

úvahový

Charakteristika:

Úvahový text i úvaha jsou slohové útvary, při nichž se autor zamýšlí nad nějakým problémem, věcí, činností, ale i osobou. Na danou „záležitost“ nahlíží z mnoha úhlů, zajímají ho souvislosti vzniku problémů, jejich rozvoj a následky, ale i vztahy, které mezi jevy vznikly. Na nastavený problém nahlíží ze stránky záporné, ale i kladné, vyvozuje závěry.

V úvahovém textu nemusí autor najít konkrétní, cílem je spíše podnět k promýšlení problémů, popř. nastavení nových otázek k zamýšlení.

Úvaha vychází ze zkušeností autora a vede adresáta úvahy k zamýšlení se nad problémem. Cílem úvahy je nejen hledat řešení, ale snaha o nalezení odpovědí, které jsou podloženy logickou argumentací.

Uvedené slohové útvary jsou založeny na přesnosti a logičnosti myšlenkového průběhu úvahy. Důležitou roli hraje i míra zkušeností autora, jeho subjektivní náhled na problém.

Kompozice:

Kompoziční řešení úvahy vychází z kladení otázek a hledání odpovědí. Autor vychází buď od otázek obecných ke konkrétním, anebo naopak. Výsledkem může být zodpovězení nastavených otázek, a tím nalezení řešení celkového problému, popř. řešení problému může být i otevřeno.

Syntax:

Věty v tomto slohovém útvaru se vyznačují přesnou a logickou stavbou. V otázkách se používají věty

jednoduché, a to ve formě přímé řeči, anebo otázek nepřímých. V odpovědích autor využívá jednoduchá a logicky sestavená souvětí.

Výskyt řečnických otázek, které jsou častým znakem úvahy, nemusí být znakem kvality uvedeného slohového útvaru.

Lexikum:

Jazykové prostředky jsou spisovné a většinou neutrální, minimálně emocionálně zabarvené. Velmi často jsou použita slova hodnotící – adjektiva a adverbia. Hojně se vyskytují i slovesa v rozkazovacím způsobu.

Slova, která jsou v úvaze použita, jsou jednoznačná přesně formulovaná.

Specifikum:

Základním znakem je logičnost a nahlížení na problém z mnoha stran (ze stránky kladné i záporné), zpochybňování jistot, stanovení nových pohledů na problém a případné kladení otázek a hledání možných odpovědí, event. řešení..

Příklad:

Nalezni typické znaky pro daný slohový útvar dle následujícího schématu:

- funkční styl
- funkce
- kompozice
- větné a jazykové prostředky
- výpovědní význam

Žena – muž? Co je lepší...

Výchozí text:

Zpracování: dle pohlaví pisatele zamyšlení se nad tvrzením:
Jsem hrdá, že jsou ženou.
Jsem hrdým, že jsem muž.

Jsem žena a jsem na to hrdá. Rozhodně.

Nejsem muž, což dokazují nejen sekundární znaky, ale zejména schopnost dělat x-věcí naráz. Jíst, číst, malovat se, poslouchat žvatlat svou dcerku a odpovídat jí na záluďné otázky, telefonovat i sledovat televizi.

Jednou jsem počítala, kolik toho vlastně stihnu naráz, a vyšlo mi obdivuhodné číslo devět. Devítku mám ráda, stejně jako číslo tři. Z těch dvoumístných třeba dvanáct, což je kombinace devítky a trojky. Mimochodem jsou to moje čísla a čísla mé dcerky. To jsem ale nepatří.

Ženy jsou prý zázrakem přírody. Nejenže se starají o zachování populace, ale jsou schopny udržet i myšlenky a rozmnožovat je a rozvíjet současně s dalšími činnostmi. Muži tento dar nemají. Zcela nepochopitelný mi připadal dotaz jedné z maturitních přisedících, zda také potřebuji během zkoušení cinkat. Nechápala jsem, o čem to vlastně mluví a co vlastně chce. Zkouším, zapisuji,

hodnotím, sleduji čas, šeptám si se svou kolegyní Janou, usmívám se a dodávám odvalu svým maturantům, ale to cinkání mi opravdu nikam nezapadalo. Proč lžička a sklenička a cinkání? Fakt jsem nechápala. Až záhy jsem byla přítomna zkoušení mých dvou kolegů. Čekala jsem, až budu moci jedné své ovečce zadat téma. Předem mnou dozkušoval Marek s Jirkou. Při každé změně typu zkoušení se ozvalo cink. Podívala jsem se na hodinky. Za chvíli nastane můj čas. Cink a cink??? No jasně. Už mi to konečně docvaklo a záhada byla rozluštěna. To jim jedna z „komisařek“ v maturitní komisi ohlašovala konec zkoušení. Jejich minuty byly sečteny a oni mohli opustit své dvě židličky, které jsem záhy obsadila s Janou. Marek a Jirka odešli a s nimi i cinkání.

Častokrát přemýšlím o tom, zda je lepší být ženou či mužem. Kdybych měla probírat klady a zápory obou pohlaví, tak si nejsem zcela jista, které by vyhrálo. Rozhodně ženské tělo lahodí oku mnohem lépe, naproti tomu jsou muži pohodovější, mnohé neřeší a jsou střídmejší v úsudcích. I když... Můj bratr je cíl a to je chlap jako hora. Já zase celkem tvrdák. Tak nevím.

Pospíchám domů. Doma mne čeká moje holčička. Musím s ní napsat úkoly, poklidit, připravit večeři, pak i postel na spaní a Terku do postele. Taky bych se měla trochu učit. Zastávám Leninovu zásadu: „Učit se, učit se a učit se.“ A tak se dennodenně učím, poslouchám zprávy a čtu a to nejlépe naráz.

Polehůčku otvírám dveře bytu. Chci překvapit svou holčičku. Moje Terezka sedí u stolu, pojídá rohlík, píše krasopisně slova do písanky, očkem sleduje televizi a promlouvá se svou rybičkou. Samičkou, anebo samečkem? Chtěla jsem se zeptat akvaristy, když jsme si s Terezkou toto zvířátko pořizovaly, ale připadala jsem si trapně. Na co znát pohlaví nějaké ryby. Raději než betě-bojovnici, tak je uctihodné označení této modré čiperky, se věnuji Terce. Podepisuji opsané - táta čte noviny a máma vaří večeři a přitom zkouší dceru ze slovíček. Můj zrak padl na akvário. Připadá mi, jako by Terinka, Terčina rybička, zpozorněla a pozorovala, co se kolem děje, očkem pomrkávala po televizi - asi ji zaujaly střídající se barvy - a zároveň proplouvala kolem sádrové žabičky - zřejmě si hrála s ní chtěla hrát na honěnou. „Je to samička!“ vykřikla jsem náhle a zcela přesvědčena o své pravdě.

1. Úkol: Je dané zamyšlení skutečně úvahovým textem. Pokud ano, nalezněte některé jeho znaky, eventuálně předělejte. Do daného zamyšlení se pokuste dosadit některé úvahové otázky.

2. Úkol: Na dané téma napište své vlastní zamyšlení a porovnejte.